

ПЕДАГОГІЧНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.955; 159.953

DOI <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2021.1/14>**Августюк М.М.**

Національний університет «Острозька академія»

ОСНОВНІ НАУКОВО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

У статті проаналізовані основні науково-психологічні підходи до вивчення явища емоційного інтелекту за допомогою теоретичного та порівняльного аналізів. Необхідність дослідження основних теоретичних і методологічних аспектів цього поняття зумовлена впливом неоднозначності ролі вказаного явища в навчальній діяльності студентів.

Так, аналіз наукової психологічної літератури дає змогу дійти висновку, що емоційний інтелект розглядають як інтегральну властивість, яка виявляється у здатності індивіда до розпізнавання, розуміння та керування емоціями, зокрема, з метою використання емоцій у діяльності та спілкуванні; як здатність людини сприймати та виражати емоції, посилювати мислення з їх допомогою, розуміти емоції та рефлексивно управляти ними таким чином, щоб сприяти емоційному та інтелектуальному зростанню; як здатність до розуміння та осмислення емоцій; як здатність керувати своїми почуттями та позитивно взаємодіяти з іншими людьми; як сукупність ментальних здібностей, пов'язаних з обробкою та перетворенням емоційної інформації.

Надбанням є те, що результати аналізу відіграють важливу роль у процесі розуміння зв'язку між аспектами емоційного інтелекту та навчальною успішністю студентів, а також є важливими для подальших досліджень цього явища. Аналіз показав, що різні підходи до вивчення особливостей емоційного інтелекту не суперечать, а доповнюють один одного, уможливаючи таким чином виокремлення як предмету дослідження наявну різноаспектність цього феномена. Тому на основі наявних концепцій ми запропонували схему функціонування емоційного інтелекту.

У статті окреслені перспективи подальших досліджень емоційного інтелекту, що, зокрема, можуть бути зосереджені на вивченні особливостей функціонування емоційного інтелекту у навчальній діяльності студентів, концептуалізації підходів до його операціоналізації, а також теоретико-методологічних та емпіричних засад дослідження емоційного інтелекту у контексті метакогнітивного моніторингу навчальної діяльності студентів.

Ключові слова: здатність (здібність), емоційний інтелект (EI), інтегральна властивість, моделі емоційного інтелекту, структура емоційного інтелекту.

Постановка проблеми. Явище емоційного інтелекту (надалі – EI) почало привертати увагу дослідників ще у 1990-роках. Активне дослідження емоцій, розпочате завдяки працям американських психологів Дж. Майєра та П. Саловея, сприяло введенню у науковий обіг таких нових понять, як «емоційний інтелект», «емоційна культура», «емоційна компетентність», а також визначило важливість емоцій у процесі пізнання, соціальному становленні особистості.

Передумовою виникнення концепції власне EI вважають теорію Г. Гарднера (1983 рік) про множинність форм вияву інтелекту: вербальні, просторові, кінестетичні, логіко-математичні, музичні, внутрішньоособистісні та міжособис-

тісні. Внутрішньоособистісний інтелект є способом самоусвідомлення, тобто здатністю формувати адекватну модель власного «Я», розуміння власних емоцій та почуттів з метою управління своєю поведінкою, тоді як міжособистісний інтелект є здатністю розуміти інших людей та ефективно з ними взаємодіяти, усвідомлювати мотиви їхньої діяльності, ставлення до праці [19; 9]. Саме міжособистісний інтелект Е. Торндайк називав інтелектом соціальним і пов'язував його зі сферою людських взаємовідносин, міжособистісних стосунків, спілкування [19; 9; 14]. Л. Виготський же вбачав проблему зв'язку емоцій з інтелектом як складним психічним структурним компонентом [9].

У науковий обіг термін «емоційний інтелект» уперше ввів у 1995 році Д. Гоулман. На думку вченого, не існує міцного зв'язку між логічним інтелектом та успіхом у житті. Науковець висловив припущення, що загальний інтелект, який вимірюється за допомогою тестів на визначення коефіцієнта IQ, лише на 20% зумовлює успіх у житті, тоді як 80% припадає на інші чинники, які забезпечують успіх. Серед них значне місце належить ЕІ, що, на думку Д. Гоулмана, сприяє як особистісному зростанню, так і ефективності професійної діяльності та кар'єрному росту [20].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині ЕІ активно досліджується як в зарубіжній, так і у вітчизняній психології. Як складне інтегральне утворення особистості ЕІ досліджували І. Андреева, О. Бантишева, Р. Бар-Он, Дж. Блок, В. Борисенко, К. Брагіна, Т. Бредберрі, Ю. Бреус, Н. Буркало, І. Васильківський, Л. Вахрушева, Х. Вейзингер, О. Верітова, Ж. Вірна, О. Власова, С. Вольф, Г. Гарскова, Д. Гоулман, Дж. Гривз, І. Грузинська, Ю. Давидова, С. Дерев'яно, Н. Діомідова, М. Елліас, М. Зайднер, В. Зарицька, К. Ізард, Є. Ільїн, Є. Карпенко, Д. Карузо, К. Коган, Л. Колісник, А. Костюк, М. Кузнецов, Р. Купер, А. Ларіна, О. Лелюх-Степанчук, М. Лобач, О. Льошенко, Д. Люсін, О. Лящ, Дж. Майер, М. Манойлова, А. Марченко, І. Мещерякова, В. Моргун, Н. Назарук, Е. Носенко, Н. Оксентюк, Г. Орме, К. Параскевова, Н. Петрова, С. Подофей, О. Приймаченко, Л. Ракітянська, К. Саарні, П. Саловей, О. Саннікова, Д. Слайтер, О. Собченко, Дж. Стайн, Р. Станкевич, Р. Стернберг, І. Сухопара, С. Тобіас, Л. Фарізеллі, Дж. Фрідман, Н. Холл, А. Чернявська, М. Шпак, В. Юркевич та інші науковці.

Аналіз психологічних, педагогічних і методологічних наукових джерел із проблеми розвитку та функціонування ЕІ дозволяє констатувати різноаспектну зацікавленість дослідників вирішенням цієї проблеми. Зокрема, у коло наукових інтересів входять питання визначення поняття ЕІ (Р. Бар-Он, Г. Гарднер, Д. Гоулман, Д. Карузо, Дж. Майер, П. Саловей, Дж. Стайн), його структурних компонентів і зв'язків між ними (І. Андреева, Д. Гоулман, Д. Карузо, Дж. Майер, Е. Носенко, П. Саловей), чинників впливу (І. Андреева, В. Юркевич). Також вивчається зв'язок рівня ЕІ з іншими особистісними характеристиками та особливостями життя людей, зокрема, взаємозв'язок емоційної та пізнавальної сфер людини (Дж. Стайн).

Постановка завдання. Метою статті є теоретичний і порівняльний аналіз основних наявних у науковій психологічній літературі підходів до

вивчення явища ЕІ. Необхідність дослідження основних теоретичних і методологічних аспектів цього поняття зумовлена впливом неоднозначності ролі цього явища в навчальній діяльності студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед розглянемо наявні у науковій психологічній літературі підходи до тлумачення терміну «емоційний інтелект». Так, ЕІ розглядається як інтегральна властивість, яка виявляється у здатності індивіда до розпізнавання, розуміння та керування емоціями (як власними, так і емоціями інших людей) (Т. Бредберрі, Г. Гарскова, Дж. Гривз, Д. Люсін, Дж. Майер, П. Саловей), зокрема, з метою використання емоцій у діяльності та спілкуванні (О. Верітова); як здатність людини сприймати та виражати емоції, посилювати мислення за їх допомогою, розуміти емоції та рефлексивно управляти ними таким чином, щоб сприяти емоційному та інтелектуальному зростанню (Дж. Майер, П. Саловей, Д. Карузо, О. Льошенко, С. Подофей); як здатність до розуміння та осмислення емоцій (І. Андреева, О. Лелюх-Степанчук); як здатність керувати своїми почуттями та позитивно взаємодіяти з іншими людьми (М. Елліас, С. Тобіас); як сукупність ментальних здібностей, пов'язаних з обробкою та перетворенням емоційної інформації (І. Андреева, Ю. Бреус).

Дж. Майер із колегами тлумачать ЕІ як складний психологічний конструкт індивідуальних здібностей чи рис, які відповідають за те, наскільки вплив емоційних явищ є конструктивним чи деструктивним для поведінки людини [21]. Д. Гоулман розуміє під поняттям ЕІ здатність людини розуміти власні емоції та емоції оточуючих з метою використання отриманої інформації для реалізації власної мети [20].

На некогнітивних властивостях ЕІ наголошують, зокрема, Р. Бар-Он, Г. Орме. Так, Р. Бар-Он визначає ЕІ як набір некогнітивних здібностей, компетенцій і навичок, що впливають на здатність людини успішно протидіяти викликам зовнішнього середовища, тобто забезпечують можливість ефективно діяти в будь-яких життєвих ситуаціях [18]. Г. Орме та К. Кеннон зазначають, що ЕІ є системою некогнітивних здібностей, які сприяють досягненню успіху в житті [22].

Як когнітивно-особистісне утворення, в якому найбільш вираженим є когнітивний компонент, а також як сукупність розумових здібностей до розуміння емоцій та управління ними розглядає поняття емоційного інтелекту І. Андреева [1]. Із позиції когнітивно-особистісного аспекту досліджує ЕІ й Н. Петрова, наголошуючи на важливій ролі

емоційності і зазначаючи, що ЕІ сприяє успішній професійній діяльності майбутніх педагогів [16].

Д. Люсін із колегами акцентують увагу на тому, що ЕІ є психологічним утворенням, яке формується протягом усього життя людини і є здатністю до усвідомлення, прийняття та регуляції своїх емоційних станів і почуттів інших людей і самих себе. При цьому автори виділяють із подальшим обґрунтуванням двокомпонентну структуру ЕІ: внутрішньоособистісний і міжособистісний (соціальний) емоційні інтелекти [10].

ЕІ як інтегральну особистісну властивість у досягненні життєвого успіху вивчають у своїх працях Н. Коврига, І. Мещерякова, Е. Носенко, К. Параскевова, А. Чернявська, М. Шпак. Автори наголошують на важливості ролі ЕІ, оскільки це поняття забезпечує усвідомлення, розуміння та регуляцію емоцій, впливає на успішність міжособистісних взаємин і особистісний розвиток.

ЕІ є одним із найважливіших компонентів життєдіяльності, оскільки як сукупність розумових здібностей дає змогу людині пізнавати саму себе. Крім того, емоційний інтелект забезпечує правильне розуміння емоційних реакцій інших людей та уміння емоційно адекватно реагувати на певні життєві ситуації [9].

За визначенням Г. Гарскової, емоції відображають ставлення людини до різних сфер життя і самої себе, а інтелект слугує для розуміння цього. ЕІ має на меті продукувати неочевидні способи активності для досягнення цілей і задоволення потреб [5; 9]. Кінцевим продуктом емоційного інтелекту є сприймання рішень на основі відображення та осмислення емоцій, які виступають диференційованим оцінюванням подій з особистісним смисловим аспектом. Емоційний інтелект є основою емоційної саморегуляції [1]. Тому схема функціонування ЕІ може набувати такого вигляду (рис. 1):

Емпіричне дослідження ЕІ Е. Носенко та Н. Ковриги нині є фактично одним із перших

вітчизняних фундаментальних досліджень ролі ознак емоційного інтелекту в життєдіяльності людини. Автори досліджують витоки стресозахисної та адаптивної функцій ЕІ як інтегральної особистісної властивості [14]. Емоційний інтелект розглядають у контексті єдності зовнішнього і внутрішнього світів особистості. Саме як аспект виявлення внутрішнього світу ЕІ відображає міру розумності ставлення людини до світу, до інших та до себе як суб'єкта життєдіяльності [14; 9]. Тому термін «емоційний інтелект» вчені пояснюють за допомогою виокремлення поняття «розумність», що, як один із аспектів утвердження ЕІ, не лише підіймає нас над нашими пристрастями та слабкими сторонами, але й дає змогу на повну скористатися з наших переваг, талантів і добродійності, тобто активізувати себе на виявлення власного особистісного потенціалу [14; 9].

Д. Люсін наголошує, що ЕІ краще трактувати саме як когнітивну здібність і не включати до його складу особистісні якості, які можуть сприяти кращому чи гіршому розумінню емоцій, однак не є структурними компонентами емоційного інтелекту [10]. У працях С. Дерев'янка [6] ЕІ розглядається як складник соціального інтелекту, зокрема, як чинник соціально-психологічної адаптації особистості до студентського середовища. При цьому науковець виділяє спільне та специфічне у цих концепціях. Зокрема, об'єднуючим чинником є спілкування, хоча його спрямованість для цих видів інтелекту є різною. ЕІ зосереджений на власних емоційних переживаннях під час спілкування, тоді як соціальний інтелект більше зорієнтований на особистісну взаємодію. Цю думку підтверджують і Ж. Вірна, Н. Назарук, зазначаючи, що явище емоційного інтелекту у науковій літературі здебільшого розглядається як основа свідомої емоційно-мотиваційної регуляції людини, що забезпечує її високу адаптивність і соціальну ефективність.

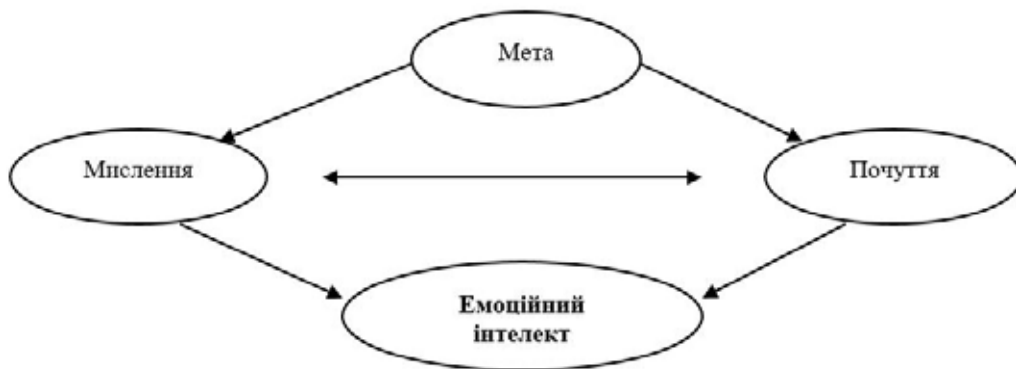

Рис. 1. Схема функціонування емоційного інтелекту

І. Андреева підсумовує, що ЕІ є не лише когнітивно-особистісним інтегральним утворенням із яскравим виявом когнітивного компонента. Це також сукупність розумових здібностей до усвідомлення емоцій та управління ними; сукупність знань, вмінь, навичок, операцій та стратегій інтелектуальної діяльності, пов'язаних із обробкою емоційної інформації. Як чинник продуктивності та фасилітації інтелектуальних процесів ЕІ забезпечує осмислення емоційної інформації та емоційну саморегуляцію. Одним із визначальних складників такого розвитку є сформованість відповідної мотивації [1; 16]. Тому у структуру емоційного інтелекту І. Андреева включає чотири основні компоненти: розпізнавання власних емоцій, володіння своїми емоціями (самоконтроль), розуміння емоцій інших та самомотивацію [1].

На думку А. Карпова та А. Петровської, ЕІ також можна розглядати в рамках метакогнітивізму (метапізнання). Як метапроцесуальний феномен емоційний інтелект водночас є когнітивним (із точки зору пізнання особистістю власних емоцій та почуттів інших людей) і регулятивним утворенням (сприяє регуляції суб'єктом власних емоційних процесів і контролю чужих емоцій) [7; 1].

У дослідженнях О. Власової показано онтологічні особливості розвитку ЕІ як окремої підсистеми соціальних здібностей, підкреслено його евристичний потенціал, що сприяє успішності соціальної взаємодії [4]. М. Манойлова акцентує увагу на інтегральному характері ЕІ, розглядаючи його в рамках акмеологічної концепції [11]. В. Моргун підкреслює зв'язок емоційного інтелекту із потребоно-вольовими та емоційними компонентами особистості, зі змістовною спрямованістю особистості та спілкування, соціальним інтелектом та емоційною саморегуляцією [12; 8].

У працях К. Параскевової [15; 8] ЕІ є інтегральною властивістю, до складу якої входять здібності до пізнання, розуміння та управління емоціями, а також емоційні знання, вміння та навички. Автор, зокрема, показав, що емоційний інтелект є передумовою вияву емоційної чутливості, спонтанності, лабільності; допомагає керувати агресією та тривогою; є чинником фасилітації емпатії. Здатність до розуміння власних емоцій забезпечує сприймання інших людей, тобто так званий «емоційний резонанс», тоді як здатність до управління емоціями інших людей дозволяє прогнозувати поведінку, а також ефективно впливати на оточення. Якщо людина надмірно контролює зовнішні вияви власних емоцій, то це може сприяти (або перешкоджати) емпатичній взаємодії [15].

Ю. Бреус розуміє ЕІ як складний конструкт ментальних здібностей, що пов'язані з оперуванням емоційною інформацією та формуванням емоційного досвіду людини. Автор виділяє три рівні функціонування ЕІ: когнітивний, емоційний і поведінковий. Так, на когнітивному рівні відбувається прийом, обробка та систематизація емоційної інформації; на емоційному рівні визначаються особливості емоційних реагувань; на поведінковому – відбувається застосування емоційних знань на практиці.

Автор констатує, що виконання функцій ЕІ забезпечують його змістові характеристики, безпосередньо пов'язані з оперуванням емоційною інформацією, здатністю до розуміння емоцій та управління ними. В результаті функціонування емоційного інтелекту формуються емоційні компетенції, які забезпечують здатність розуміти власні емоції та емоції інших, вміння адекватно виявляти емоційне ставлення до ситуацій, інших людей. Крім того, емоційні компетенції передбачають продуктивну взаємодію та психологічну гнучкість у взаєминах з іншими людьми, формують емоційний досвід людини, що є комплексом емоційних знань, які людина отримує протягом життя та використовує при взаємодії зі світом [2; 8].

За словами Е. Носенко, попри термінологічну неузгодженість проблема ЕІ ідентифікована: емоційну сферу людини потрібно вивчати в аспекті її особистого усвідомлення та саморегулювання [14].

Щодо структури емоційного інтелекту, то тут також існує велика кількість різних підходів, оскільки серед авторів немає єдиної концепції щодо чинників ЕІ. Аналіз наукової літератури свідчить, що більшість (однак не всі), теорій і систем включають ідеї щодо емоційної обізнаності (усвідомлення емоцій) та їхньої регуляції. І. Андреева зауважує, що в основі функціонування емоційного інтелекту лежать три механізми: емоційність, управління емоційним потоком та спеціалізовані центральні механізми [1]. Дехто з науковців (І. Андреева, Г. Гарднер, Н. Коврига, Д. Люсін, Дж. Майер, М. Манойлова, Е. Носенко, П. Саловей) наголошують на важливості розрізнення між внутрішньоособистісними та міжособистісними навичками ЕІ. Інші ж за основу своїх досліджень беруть концепцію здібностей, дехто – навички та компетентності.

Нині існують чотири основні моделі ЕІ з безліччю варіацій, у кожній з яких представлені різні точки зору щодо проблеми визначення чинників емоційного інтелекту. Найвідомішою моделлю

ЕІ є ієрархічна модель здібностей Дж. Майєра, П. Саловея та Д. Карузо. Змішані моделі емоційного інтелекту та моделі, в яких ЕІ розглядається як риса характеру, представлені у дослідженнях Р. Бар-Она, Д. Гоулмана, Р. Купера, Д. Люсіна, М. Манойлової, І. Андрєєвої, В. Зарицької, М. Зайднера, Е. Носенко та Н. Ковриги, К. Петридеса та Е. Фернхема, Р. Бредберрі та Дж. Гривз. Цікавою є вітчизняна новітня модель ЕІ – так звана триангуляційна модель, представлена в дискурсі життєздійснення особистості Є. Карпенка.

Як показує аналіз наукової психологічної літератури з цієї проблематики, спільним конструктом усіх моделей емоційного інтелекту можна вважати здатність людини до ідентифікації, розуміння емоцій та управління ними, тоді як характерною відмінністю є наявність міжособистісних здібностей, навичок і компетентностей особистості [3]. Так, у центрі уваги моделі здібностей, як резюмує І. Васильківський, – емоції та їх взаємодії з мисленням; змішані моделі зосереджені не лише на ідентифікації та розумінні емоцій, але й на безлічі компонентів особистості, таких як мотивація, усвідомлення і соціальні навички; диспозиційна, інформаційно-перероблювана та потокова моделі емоційного інтелекту розглядають його як співвідношення внутрішніх компонентів особистості (емоційних та інтелектуальних), диспозиційних аспектів вияву (рис особистості), інформацій-

ного обміну між раціональним та емоційним і їх об'єднанням в єдине ціле [3]. Тому концепції ЕІ автори розглядають з позиції вираження у його структурі певної групи здібностей: когнітивних, емоційних, адаптаційних та соціальних [17].

Висновки. Отже, у дослідженні використані теоретичні та порівняльні методи вивчення основних науково-психологічних підходів до вивчення ЕІ. Надбанням є те, що результати аналізу, виявлені в дослідженні, можуть зіграти важливу роль у процесі розуміння зв'язку між аспектами емоційного інтелекту та навчальною успішністю студентів університету, а також є важливими для подальших досліджень цього явища, оскільки проаналізовані підходи до вивчення особливостей ЕІ, попри їхню різноманітність, не суперечать, а скоріше доповнюють один одного, уможливаючи виокремлення як предмету дослідження наявну різноаспектність феномена емоційного інтелекту. Тому на основі наявних концепцій ми запропонували схему функціонування ЕІ.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо, зокрема, у вивченні особливостей функціонування ЕІ у навчальній діяльності студентів, у концептуалізації підходів до операціоналізації емоційного інтелекту, а також у теоретико-методологічних та емпіричних засадах вивчення ЕІ у контексті метакогнітивного моніторингу навчальної діяльності студентів.

Список літератури:

1. Андреева И.Н. Эмоциональный интеллект как феномен современной психологии. Новополюк : ПГУ, 2011. 388 с.
2. Бреус Ю.В. Эмоциональный интеллект как фактор профессионального становления будущих специалистов социальными профессиями в высших учебных заведениях : автореф. к. психол. н.: 19.00.07. К. : Київський університет імені Б. Грінченка, 2015. 20 с.
3. Васильківський І.П. Порівняльний аналіз моделей емоційного інтелекту в психолого-педагогічній літературі. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*, 2017. Вип. 259. С. 28–34.
4. Власова О.І. Психологія соціальних здібностей: структура, динаміка, чинники розвитку : монографія. Київ : Видавничо-поліграф. центр «Київський університет», 2005. 308 с.
5. Гарскова Г.Г. Введение понятия «эмоциональный интеллект» в психологическую теорию : Тез. науч.-практ. конф. «Ананьевские чтения». СПб. : Изд-во СПб. ун-та, 1999. С. 25–26.
6. Дерев'яно С.П. Эмоциональный интеллект как фактор социально-психологической адаптации личности до студенческого сообщества : автореф. ... канд. психол. н.: 19.00.05. Київ, 2009. 20 с.
7. Карпов А.В., Петровская А.С. Проблемы эмоционального интеллекта в парадигме современного метакогнитивизма. *Вестник интегративной психологии*, 2006. Вып. 4. С. 42–47.
8. Кузнецов М.А., Дюмидова Н.Ю. Эмоциональный интеллект как фактор психоемоциональных становлений студентов в условиях экзамена : монография. Харьков : «Діса плюс», 2017. 189 с.
9. Лелюх-Степанчук О.О. Эмоциональный интеллект как проблема психологической науки. *Актуальные проблемы психологии : Сборник научных трудов Института психологии имени Г.С. Костюка. Психология навчання. Генетична психологія. Медична психологія*, 2018. Том X. Вип. 31. С. 83–92.
10. Люсин Д.В., Марютина О.О., Степанова А.С. Структура эмоционального интеллекта и связь его компонентов с индивидуальными особенностями: эмпирический анализ. *Социальный интеллект: теория, измерение, исследования* : сб. науч. тр.; под. ред. Д.В. Люсина, Д.В. Ушакова. М. : Институт Психологии РАН, 2004. Вып. 4. С. 129–140.

11. Манойлова М.А. Акмеологическое развитие эмоционального интеллекта учителей и учащихся. Псков : ПГПИ, 2004. 140 с.
12. Моргун В.Ф. Емоційний інтелект у багатовимірній структурі особистості. *Постметодика*, 2010. Вип. 6, № 97. С. 2–15.
13. Назарук Н.В. Онтогенетичні аспекти розвитку емоційного інтелекту. *Теорія і практика сучасної психології*, 2018. Вип. 3. С. 211–215.
14. Носенко Е.Л., Коврига Н.В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції : монографія. Київ, 2003. 159 с.
15. Параскевова К.Г. Емоційний інтелект як чинник регуляції емоційно-мотиваційної сфери особистості : автореф. к. психол. н.: 19.00.01. Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. 17 с.
16. Петрова Н.М. Сформованість емоційного інтелекту як запорука успішної професійної діяльності майбутнього педагога: теоретичний аспект. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*, 2015. Вип. 2. С. 27–31.
17. Собченко О.М. Здібності у структурі емоційного інтелекту як фактор формування особистості. *Наука. Релігія. Суспільство*, 2010. Вип. 4. С. 84–87.
18. Bar-On R. Emotional intelligence Inventory (EQ-i). Toronto, Canada : Multi-Health System, 1997.
19. Gardner H. Multiple intelligences: The theory in practice. New York : Basic Books, 1993. 304 p.
20. Goleman D. Emotional intelligence. N. Y. : Bantam Books, 1995.
21. Mayer J.D., Salovey P., Caruso D.R. Emotional intelligence meet traditional standard for an intelligence. *Intelligence*, 1999. Vol. 27. P. 264–298.
22. Orme G., Cannon K. 2000. Everything you wanted to know about implementing an EQ programme. *Intelligence*, 2000. Vol. 8, № 2. P. 18–25.

Avhustiuk M.M. MAIN SCIENTIFIC AND PSYCHOLOGICAL APPROACHES TO THE STUDY OF EMOTIONAL INTELLIGENCE

The paper analyses the main scientific and psychological approaches to the study of emotional intelligence through theoretical and comparative analysis. The need to study the main theoretical and methodological aspects of this concept is due to the ambiguity of the role of this phenomenon in the learning activities of university students.

Thus, the analysis of the scientific psychological literature shows that emotional intelligence is considered as an integral phenomenon, which is manifested in the individual's ability to recognize, understand and manage emotions, in particular, to use emotions in activities and communication; as a person's ability to perceive and express emotions, enhance thinking through them, understand emotions and reflexively manage them in such a way as to promote emotional and intellectual growth; as the ability to understand and comprehend emotions; as the ability to control their feelings and interact positively with other people; as a set of mental abilities associated with the processing and transformation of emotional information.

Significantly, the results of the analysis play an important role in understanding the relationship between aspects of emotional intelligence and the academic performance of university students and are important for further research into this phenomenon. The analysis showed that different approaches to the study of the features of emotional intelligence do not contradict, but complement each other, thus enabling the separation as a subject of the study of the existing diversity of the phenomenon. As a result, we proposed a scheme for the functioning of emotional intelligence.

Moreover, the paper outlines the prospects for further research of emotional intelligence, which, in particular, can be focused on studying the features of emotional intelligence in university students' learning activities, conceptualization of approaches to its operationalization, as well as theoretical, methodological and empirical principles of emotional intelligence research in the context of metacognitive monitoring of university students' learning.

Key words: *ability, emotional intelligence (EI), integral phenomenon, models of emotional intelligence, structure of emotional intelligence.*